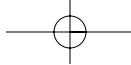

Gdy pracujesz, mieszkasz i przemieszczasz się
na obszarze Unii Europejskiej. Twoje prawa i obowiązki.

Krótki przewodnik po przepisach i instytucjach w UE

Broszura ma charakter popularny, a zawarte w niej informacje omawiają podstawowe zasady, prawa i obowiązki obywateli Unii Europejskiej związane z koordynacją przepisów o pracy, ubezpieczeniu i świadczeniach socjalnych. Gdyby okazało się, że nie odpowiada ona na wszystkie nurtujące Państwa pytania, prosimy skorzystać ze strony internetowej:

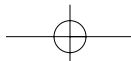
http://www.mps.gov.pl/_koordynacja.php

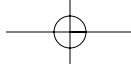
oraz skontaktować się z odpowiednią instytucją właściwą, łącznikową lub władzą właściwą.

Krótki przewodnik po przepisach i instytucjach w UE

W serii wydawniczej poświęconej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w UE ukazały się następujące broszury:

- Świadczenia społeczne w UE w pigułce. Zasady opłacania składek
- Jak dostać emeryturę i rentę w UE
- Krótki przewodnik po przepisach i instytucjach w UE
- W którym kraju UE jesteś ubezpieczony
- Świadczenia z tytułu choroby i macierzyństwa w UE
- Świadczenia rodzinne w UE
- Praca i zasiłki dla bezrobotnych w UE

Publikacja sfinansowana z Funduszu PHARE,
projekt 2002/000-580-02-04
„Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego”
realizowany przez Ministerstwo Polityki Społecznej

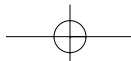
Publikacja ma charakter popularny, nie wyczerpuje zagadnień uregulowanych w rozporządzeniach wspólnotowych dotyczących koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

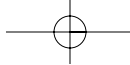
Warszawa 2005
Wydawca: Ministerstwo Polityki Społecznej
Opracowanie treści: Profile Sp. z o.o.

ISBN 83-60259-09-7

S P I S T R E Ś C I

1. Dlaczego warto przeczytać ten poradnik?	6
2. Dlaczego potrzebne są przepisy wspólnotowe dotyczące zabezpieczenia społecznego?	7
3. Rozporządzenia – twój przewodnik po przepisach wspólnotowych	8
4. Z myślą o przyszłej emeryturze	14
5. Jeśli masz prawo do renty rodzinnej po rodzicu lub małżonku	19
6. Jeśli zmarł twój bliski	21
7. Jeśli zachorujesz lub urodzisz dziecko	23
8. Jeśli szukasz pracy za granicą albo ją straciłeś	30
9. Jeśli chcesz otrzymywać świadczenia rodzinne	34
10. Gdy musisz się leczyć	42
11. Nie obawiaj się formalności	46
12. Chcesz się odwołać lub zwrócić do sądu	47
13. Spis potrzebnych instytucji	49

1. Dlaczego warto przeczytać ten poradnik?

Od 1 maja 2004 roku Polska jest pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej. Wszędzie jesteśmy traktowani tak samo jak pozostali obywatele Unii – mamy takie samo prawo do emerytur i rent, świadczeń rodzinnych i chorobowych czy do opieki lekarskiej.

Dzieje się tak dzięki koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Osoby pracujące w różnych krajach UE podlegają takim samym zasadom wskazującym, które państwo będzie decydowało o ich obowiązkach i uprawnieniach z zakresu zabezpieczenia społecznego.

Ale członkostwo w UE to nie tylko prawa, lecz także obowiązki. Każdy, kto chce korzystać ze świadczeń lub praw pracowniczych, musi podporządkować się zarówno przepisom wspólnotowym, jak i ustawodawstwu kraju, w którym pracuje. Przepisy te zawierają między innymi postanowienia dotyczące określania ustawodawstwa właściwego, czyli ustalania, w którym kraju jesteś ubezpieczony, jeśli pracujesz lub otworzyłeś firmę. Wiedza o tym, jakiemu ustawodawstwu podlegasz, jest bardzo ważna, bo będziesz się orientował, w jakim kraju powinieneś opłacać składki, jakich formalności dopełnić, by nie stracić prawa do świadczeń.

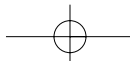
W tym poradniku pokazujemy, jakie prawa i obowiązki masz w krajach UE, gdy pracujesz lub starasz się o świadczenia i jakie są konsekwencje nieprzestrzegania przepisów. Pamiętajmy, że te same prawa i obowiązki dotyczą nie tylko krajów „starej piętnastki”, lecz także dziesięciu nowo przyjętych państw członkowskich. Nasze informacje mają ogólny charakter. W konkretnych przypadkach, przed podjęciem decyzji mających wpływ na życie zawodowe i osobiste, należy zwracać się do właściwych władz lub instytucji.

2. Dlaczego potrzebne są przepisy wspólnotowe dotyczące zabezpieczenia społecznego?

Bez przepisów wspólnotowych dotyczących zabezpieczenia społecznego miliony Europejczyków pozostałyby bez dostatecznej ochrony socjalnej. W Unii bowiem każdy może swobodnie podróżować, studiować, mieszkać i pracować. Każde państwo ma zaś swoje prawo i często przepisy znacznie różnią się od tych stanowionych u sąsiada. Od trzydziestu ponad lat istnieją więc nadrzędne zasady, które powodują, iż takie same prawa i obowiązki ma mieszkaniec któregoś z krajów UE, jak ten, który decyduje się na zmianę kraju zamieszkania. Osoby zatrudnione lub pracujące na własny rachunek, pracownicy służby cywilnej, emeryci i renciści, studenci, turyści i wszystkie osoby realizujące swoje prawa do swobodnego poruszania się i pobytu na terenie Unii Europejskiej stają wobec rozmaitych problemów związanych z zabezpieczeniem społecznym.

Oto kilka przykładów:

- Kto płaci rachunek za leczenie w szpitalu w razie wypadku lub choroby podczas pobytu za granicą?
- Co z uprawnieniami emerytalnymi pracownika, który przez kilka lat był zatrudniony w innym kraju?
- Który kraj powinien wypłacać zasiłek dla bezrobotnych pracownikom przygranicznym?
- Który kraj ma obowiązek wypłacać zasiłek rodzinny, jeśli dzieci mieszkają w innym kraju Wspólnoty?
- W jakim języku należy składać wnioski o wypłatę świadczeń i jakich terminów należy przestrzegać?

3. Rozporządzenia – twój przewodnik po przepisach wspólnotowych

Każdy z krajów członkowskich UE ma odrębne przepisy dotyczące systemów zabezpieczenia społecznego. Jak powiedzieliśmy, wprowadzono natomiast nadrzędne zasady, takie same dla wszystkich krajów – po to, by obywatele Wspólnoty niezależnie od tego, gdzie pracują lub mieszkają podlegali tym samym regułom. Umożliwiają one równe traktowanie każdego obywatela, równy dostęp do świadczeń oraz zachowanie wszystkich nabytych praw.

Zasady te zapisano w dwóch najważniejszych aktach prawnych:

- Rozporządzeniu Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego w stosunku do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek oraz do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. Urz. WE Nr L 149 z dnia 5 lipca 1971 r. z późn. zm.)
- Rozporządzeniu Rady (EWG) nr 574/72 z dnia 21 marca 1972 r. w sprawie wykonywania Rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego w stosunku do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek oraz do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. Urz. WE Nr L 74 z dnia 27 marca 1972 r. z późn. zm.)

Rozporządzenia obowiązują:

- w państwach członkowskich Unii Europejskiej:
 - Austrii,
 - Belgii,
 - Cyprze,
 - Czechach,
 - Danii (z wyjątkiem Grenlandii i Wysp Faro),
 - Estonii,
 - Finlandii,
 - Francji (także na obszarze Reunion, Martyniki, Gwadelupy i Gujany Francuskiej),
 - Grecji,
 - Hiszpanii,
 - Irlandii,
 - Litwie,
 - Luksemburgu,
 - Łotwie,
 - Malcie,
 - Niemczech,
 - Holandii,
 - Polsce,
 - Portugalii (w tym na Maderze i Azorach),
 - Słowacji,
 - Słowenii,
 - Szwecji,
 - Węgrzech,
 - Wielkiej Brytanii (obowiązują na Gibraltarze, natomiast nie obowiązują na Wyspie Man i Wyspach Normandzkich),
- państwach Europejskiego Obszaru Gospodarczego – Islandii, Lichtensteinie, Norwegii
- oraz w Szwajcarii (w Szwajcarii zasady koordynacji nie dotyczą jeszcze nowych państw członkowskich!).

Postanowienia Rozporządzeń dotyczą Ciebie, jeśli przemieszczasz się na obszarze Wspólnoty i jeśli jesteś:

- pracownikiem – zatrudnionym na umowę o pracę, umowę zlecenie lub agencyjną, przygranicznym lub sezonowym,
- osobą prowadzącą działalność na własny rachunek,
- rolnikiem,
- emerytem lub rencistą,
- bezrobotnym,
- urzędnikiem,
- studentem.

Rozporządzenia regulują zasady dotyczące koordynacji krajowych systemów zabezpieczenia społecznego przy przyznawaniu i wypłacaniu:

- emerytur,
- rent inwalidzkich,
- rent rodzinnych,
- świadczeń z tytułu wypadków przy pracy,
- świadczeń z powodu chorób zawodowych,
- świadczeń rodzinnych,
- świadczeń macierzyńskich,
- świadczeń chorobowych,
- świadczeń dla osób bezrobotnych,
- usług medycznych czy zdrowotnych świadczeń rzeczowych,
- a także przy ustalaniu obowiązku ubezpieczenia społecznego.

Najważniejsze zasady, na których opiera się koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego:

- **zasada miejsca pracy** – podlegasz ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu w państwie, gdzie pracujesz. Od tej zasady są wyjątki: m.in. jeśli jesteś pracownikiem delegowanym na okres nie dłuższy niż na 12 miesięcy – podlegasz prawu kraju, w którym działa firma, która Cię oddelegowała.
- **zasada jednego ustawodawstwa** – podlegasz poza nielicznymi wyjątkami przepisom tylko jednego kraju, a nie dwóch czy trzech jednocześnie.
- **zasada zachowania praw nabytych lub eksportu świadczeń** – jeśli przyznano Ci np. emeryturę w jednym państwie, możesz zamieszkać w innym nie tracąc prawa do świadczeń. Zostaną one przesłane do miejsca Twojego aktualnego zamieszkania.
- **zasada sumowania okresów ubezpieczenia** – jeśli w jednym kraju masz za krótki okres ubezpieczenia, by mieć prawo do świadczeń, zostanie Ci uwzględniona praca w każdym kraju, w jakim pracowałeś. Obowiązuje ona nawet wtedy, gdy mieszkasz w innym państwie, a inne – wypłaca Ci świadczenie.

Każde państwo członkowskie swobodnie decyduje, kto ma być ubezpieczony na mocy jego przepisów, jakie świadczenia będą mu przyznane, na jakich warunkach oraz przez jaki czas. Decyduje też kto, w jakich sytuacjach i na wypadek jakiego zdarzenia opłaca składki. Przepisy wspólnotowe gwarantują, że stosowanie różnych praw krajowych nie będzie mieć niekorzystnych skutków dla osób korzystających z prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium UE i EOG. To pozwala uniknąć sytuacji, w której pracownicy zmieniający miejsce pobytu nie są ubezpieczeni.

Załączniki Rozporządzenia wykonawczego zawierają też szczegółowe spisy wszystkich instytucji odpowiedzialnych za systemy zabezpieczenia

społecznego. Tych, które powinny służyć ci pomocą i informacją, gdy szukasz pracy za granicą, jesteś bezrobotnym, ubiegasz się o świadczenia, a także tych, w których składasz wniosek o świadczenie i które ci je wypłacają.

Co to za instytucje?

Należą do nich:

- **władze właściwe** – czyli minister lub ministrowie, którzy odpowiadają za kształt krajowego systemu zabezpieczenia społecznego,
- **instytucje łącznikowe** – które porozumiewają się ze sobą „ponad granicami”, wymieniają dokumentami i informacjami, byś szybciej i skuteczniej mógł załatwić wszystkie sprawy związane z zabezpieczeniem społecznym,
- **instytucje właściwe** – do których się zwracasz, gdy składasz wniosek o przyznanie świadczenia i które je przyznają lub wypłacają.

Wszystkie te instytucje udzielą ci informacji, np. o systemach zabezpieczenia społecznego w krajach UE, udostępnią rozporządzenia unijne wraz ze spisami potrzebnych instytucji w Polsce i w innych krajach Wspólnoty.

W Polsce:

W przypadku emerytur, rent, świadczeń wypadkowych, chorobowych i macierzyńskich:

- **właściwą władzą** jest minister polityki społecznej,
- **instytucje łącznikowe** – to Centrala ZUS i KRUS, Ministerstwo Polityki Społecznej oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji,

- **instytucje właściwe** – to m.in. inspektoraty i oddziały ZUS, KRUS, a w zakresie świadczeń macierzyńskich i chorobowych – także wypłacający je pracodawcy,

w przypadku świadczeń zdrowotnych:

- **władza właściwa** – to minister zdrowia,
- **instytucja łącznikowa** – to Narodowy Fundusz Zdrowia,
- **instytucje właściwe** – to oddziały regionalne Narodowego Funduszu Zdrowia, którym podlegasz.

U W A G A !

Dla osób, które pobierają polską emeryturę lub rentę inwalidzką, a zamieszkują inne kraje UE, instytucją właściwą jest Mazowiecki Oddział NFZ,

w przypadku świadczeń dla bezrobotnych:

- **władza właściwa** – to minister polityki społecznej,
- **instytucja łącznikowa** – Ministerstwo Gospodarki i Pracy,
- **instytucje właściwe** – to wojewódzkie urzędy pracy.

w przypadku świadczeń rodzinnych:

- **władza właściwa** – to minister polityki społecznej,
- **instytucja łącznikowa** – Ministerstwo Polityki Społecznej,
- **instytucje właściwe** – Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej przy Urzędzie Marszałkowskim.

(adresy i numery telefonów są na str 49.)

Prawo wspólnotowe wprowadza także formularze, które są niezbędne, by przyznano ci i wyliczono świadczenie, o które się starasz, a także byś nie stracił nabytych uprawnień wyjeżdżając do któregoś z krajów UE. Opisujemy je w dalszych częściach naszego poradnika.

4. Z myślą o przyszłej emeryturze

Dla każdego, kto pracuje w krajach Unii, bardzo ważne jest, czy jego praca będzie miała znaczenie przy obliczaniu emerytury. Ważne jest też to, czy zachowa wcześniej nabyte uprawnienia emerytalne, gdy wyjedzie za granicę w poszukiwaniu pracy oraz czy praca w kilku krajach Unii ma znaczenie dla wysokości przyszłej emerytury. Dla każdego również istotne jest też to, czy jeśli zachoruje lub ulegnie wypadkowi, będzie miał prawo do renty inwalidzkiej i na jakich warunkach.

Twoje prawa:

1. Nie tracisz prawa do emerytury lub renty, jeśli wyjedziesz do innego kraju.
2. Każdy kraj, w którym pracowałeś co najmniej rok, ma obowiązek wypłacać ci świadczenie, gdy osiągniesz wiek emerytalny i spełnisz warunki do emerytury wymagane w tym kraju. Zaliczą ci okresy ubezpieczenia w innych krajach UE – świadczenie będzie proporcjonalne do okresu, w którym byłeś ubezpieczony. Nawet jeśli pracowałeś krócej niż rok i nie dostaniesz emerytury w tym kraju, twoje składki nie przepadają, tylko liczą się do emerytury, którą wypracowałeś w innym kraju.
3. Jeśli pracowałeś w kilku krajach, na twoją emeryturę złożą się części świadczenia, jakie wypracowałeś w każdym z tych krajów. Wysokość emerytury będzie zależeć od tego, jak długo pracowałeś w każdym z nich. Emerytura zostanie wyliczona według zasad obowiązujących w każdym kraju, w którym pracowałeś i wypłacana ci w walucie kraju, w którym mieszkasz.

P R Z Y K Ł A D :

Pan Nowak pracował przez 20 lat w Polsce, potem wyjechał i pracował w Belgii, a potem na Słowacji. Gdy skończył 65 lat, wystąpił do swojego oddziału ZUS o emeryturę. ZUS przyznał mu emeryturę, bo ma wystarczający staż pracy. Jednocześnie instytucje właściwe Słowacji i Belgii ustalą, czy ma on prawo do emerytury słowackiej i belgijskiej, jeśli tak – jej wysokość będzie zależeć od tego, jak długo pan Nowak pracował w tych krajach.

4. Jeśli w jakimś kraju pracowałeś zbyt krótko, by otrzymać emeryturę lub rentę, zostaną ci zsumowane wszystkie okresy pracy i opłacania składek. Jeśli za krótko pracowałeś w Polsce, ZUS doliczy ci pracę za granicą. Jeśli za krótko pracowałeś za granicą, odpowiednik ZUS państwa członkowskiego doliczy ci pracę w Polsce. Ta zasada dotyczy zarówno pracowników, jak i osób pracujących na własny rachunek.

P R Z Y K Ł A D :

65-letni pan Kowalski złożył wniosek o emeryturę w ZUS. Przepracował w Polsce 10 lat, w Niemczech – 8 lat, w Szwecji – 9 lat. Nie ma prawa do polskiej emerytury. ZUS przy ustalaniu prawa do polskiej emerytury doliczy do stażu w Polsce pracę w Niemczech i w Szwecji. Emerytura pana Kowalskiego składać się będzie z trzech proporcjonalnych do czasu pracy w każdym z krajów części: jedną obliczy i wypłaci ZUS, kolejne instytucje ubezpieczeniowe w Niemczech i w Szwecji. Informację o tym, w jakiej wysokości świadczenie należy się panu Kowalskiemu, przekaże mu w imieniu wszystkich trzech instytucji ZUS. W tym wypadku ZUS pełni funkcję instytucji rozpatrującej.

5. Niezależnie od tego, w którym kraju mieszkasz na stałe – dostaniesz emeryturę lub rentę. Ta zasada nie dotyczy tylko specjalnych dodatków do emerytury, niezależnych od opłacanych składek, w sytuacjach, w których emerytura jest poniżej pewnego (innego dla każdego kraju) pozio-

mu. Będą one wypłacane tylko wtedy, gdy mieszkasz w kraju, który takie świadczenia przewiduje. Np. belgijski dochód gwarantowany dla osób starszych dostaniesz tylko w Belgii, francuski zasiłek uzupełniający z Krajowego Funduszu Solidarności – dostaniesz mieszkając we Francji. Transfer świadczeń dotyczy także dodatków pielęgnacyjnych i dla sierot zupełnych oraz zasiłków pogrzebowych, natomiast nie obejmuje dodatków: kombatanckiego, kompensacyjnego i za tajne nauczanie, a także świadczeń pieniężnych dla byłych żołnierzy-górników, ponieważ nie są one objęte unijną koordynacją.

U W A G A !

W krajach Unii obowiązuje różny wiek emerytalny. W niektórych jest to 60 lat, w innych – 65 lub 67 lat. Swoją „kawałek” świadczenia z krajów, w których pracowałeś, będziesz dostawać w chwili, gdy obok wymaganego okresu ubezpieczenia osiągniesz wiek emerytalny wymagany w tym kraju.

6. Jeśli dostajesz emeryturę lub rentę z innego kraju, jest ona przeliczana na walutę kraju, w którym mieszkasz. Przyjmuje się kurs przeliczenia na podstawie średnich kursów wymiany walut Europejskiego Banku Centralnego.

7. Jeśli pracowałeś w jakimś kraju UE przed przystąpieniem Polski do Wspólnoty i nie zaliczono ci tej pracy do emerytury, bo przed 1 maja 2004 r. Polska nie miała wzajemnej umowy ubezpieczeniowej z tym państwem, a więc masz niższą emeryturę niż mógłbyś mieć – możesz wystąpić o ponowne przeliczenie świadczenia.

8. Jeżeli jesteś emerytem lub rencistą, mieszkasz w Polsce, masz prawo do świadczenia polskiego i zagranicznego, ale ich łączna kwota jest niższa od kwoty najniższej polskiej emerytury lub renty, ZUS musi z urzędu – przyznać ci dodatek w wysokości różnicy między kwotą najniższej polskiej emerytury lub renty, a kwotą stanowiącą sumę polskiego świadczenia i równowartości w złotych zagranicznego świadczenia.

Twoje obowiązki

1. Jeśli masz okres ubezpieczenia w innym kraju członkowskim, o emeryturę lub rentę z tego kraju możesz się ubiegać wtedy, jeśli w którymś z nich byłeś ubezpieczony (a więc gdy od twojej pensji była odprowadzana składka na ubezpieczenie) co najmniej rok. Emerytura lub renta inwalidzka są przyznawane i wyliczane według przepisów kraju, w którym pracowałeś. Renta z tytułu wypadku przy pracy i choroby zawodowej przyznawana jest na podstawie ustawodawstwa państwa, w którym pracowałeś w dniu wypadku lub wtedy, gdy zachorowałeś na chorobę zawodową.

2. Jeśli chcesz, by przeliczono ci emeryturę lub ponownie ustalono do niej prawo doliczając staż pracy w krajach Wspólnoty, musisz złożyć wniosek w ZUS w ciągu 2 lat od daty przystąpienia Polski do UE, czyli do 1 maja 2006 r. Wtedy należy ci się wyrównanie – jeśli masz niższe świadczenie – od daty przystąpienia Polski do UE. Jeśli złożysz wniosek później – wyrównanie nastąpi dopiero od daty złożenia wniosku.

3. Wniosek o przyznanie emerytury lub renty składasz tam, gdzie mieszkasz (jeśli w Polsce – w ZUS, jeśli za granicą – w odpowiedniku ZUS).

4. Aby uzyskać rentę wypadkową, musisz złożyć wniosek w oddziale ZUS albo właściwej instytucji państwa, gdzie uległeś wypadkowi.

Do wniosków powinien zostać dołączony:

- formularz unijny E 207 – „Informacje dotyczące przebiegu ubezpieczenia osoby ubezpieczonej”

5. Jeśli masz prawo do renty rodzinnej po rodzicu lub małżonku

To świadczenie przysługuje członkom rodziny zmarłego. W krajach UE zasady dotyczące rent rodzinnych oraz rodzaje tego świadczenia są różne. W niektórych, jak w Polsce, jest to świadczenie związane z koniecznością opłacania składek, w innych jest traktowane jak świadczenie rodzinne, finansowane z budżetu państwa. Jeśli chcesz się o nich dowiedzieć, zapytaj w odpowiedniej instytucji łącznikowej lub właściwej.

Twoje prawa:

1. Dostaniesz rentę rodzinną niezależnie w którym kraju mieszkasz.
2. Jeśli zmarły małżonek był zatrudniony lub pracował na własny rachunek, twoja renta będzie naliczona tak samo, jak gdybyś ty był zatrudniony i ubezpieczony.
3. Jeśli małżonek był na emeryturze, twoja renta będzie obliczona zgodnie z zasadami kraju, z którego zmarły ją otrzymywał. Jeśli pracował w kilku krajach – zgodnie z przepisami obowiązującymi w każdym z nich.
4. Przy obliczaniu renty rodzinnej zostanie uwzględniony staż pracy zmarłego we wszystkich krajach, gdzie miał posadę, jeśli staż w jednym jest niewystarczający do jej uzyskania.
5. Jeżeli renta wypłacana jest przez instytucję innego państwa, gdzie jest to świadczenie rodzinne, a nie ubezpieczeniowe, i jej wysokość jest niższa od wysokości polskiej renty rodzinnej, ZUS zobowiązany jest do wypłacania dodatku stanowiącego różnicę w wysokości renty.

Taka sama zasada obowiązuje w przypadku, gdy renta rodzinna wyliczana jest wyłącznie za granicą.

P R Z Y K Ł A D :

Zmarły pan Nowak pracował w trzech krajach, z tego w dwóch, gdzie renta jest świadczeniem wypłacanym z budżetu. Jego synowi, który mieszka w Hiszpanii, została przyznana renta sieroca w wysokości 50 euro miesięcznie i jest wypłacana przez właściwą instytucję hiszpańską. Wysokość drugiego świadczenia wynosi 60 euro, a trzeciego – 100 euro miesięcznie. Hiszpania będzie nadal wypłacała rentę w wysokości 50 euro miesięcznie, drugie państwo dodatek w wysokości 10 euro, a trzecie – w wysokości 40 euro. Suma wszystkich świadczeń powinna być równa kwocie najwyższego świadczenia, tj. 100 euro miesięcznie.

Twoje obowiązki

1. Sam musisz wystąpić o rentę rodzinną. Możesz to zrobić składając wniosek w ZUS.
2. Gdy należy ci się renta także zagraniczna, musisz wystąpić o nią do odpowiedniej instytucji w kraju, gdzie zmarły był ubezpieczony. Możesz to zrobić za pośrednictwem ZUS – prześle on wszystkie wymagane dokumenty i formularze do tej instytucji.

6. Jeśli umarł twój bliski

W krajach UE przysługuje zasiłek pogrzebowy. Należy się osobie, która poniosła koszty pogrzebu.

Twoje prawa:

1. Nieważne, gdzie mieszkasz! Jeżeli nawet pracownik, osoba pracująca na własny rachunek, emeryt lub rencista umarł w innym państwie niż to, w którym pracował, był ubezpieczony czy pobierał emeryturę lub rentę, przyjmuje się, że umarł na terytorium tego państwa – i zasiłek pogrzebowy zostanie wypłacony temu, kto zajmie się pogrzebem.

Obowiązki i ograniczenia:

1. Nie możesz otrzymać zasiłku pogrzebowego z kilku państw. Albo tylko z tego tytułu, że jesteś rodziną zmarłego. Gdy wypłacą ci go np. w Polsce, prawo do tego świadczenia z innego państwa członkowskiego wygasa, nawet jeśli zmarły był tam ubezpieczony, bo uprawnienia do zasiłku nie są kumulowane.
2. Musisz wystąpić o zasiłek pogrzebowy w ciągu 12 miesięcy od dnia śmierci osoby, po której zasiłek ci przysługuje. Jeżeli tego nie zrobisz – przepadnie!
3. Musisz zgłosić wniosek o przyznanie zasiłku pogrzebowego w ZUS lub KRUS albo odpowiedniku tych instytucji w kraju, gdzie zmarła osoba, po której otrzymujesz zasiłek. Można jednak także zrobić to w ZUS – a on porozumie się ze swoim odpowiednikiem za granicą.

Jakie formularze są potrzebne, by załatwić świadczenie?

Przy rozpatrywaniu wniosków o emeryturę lub rentę ZUS lub KRUS stosują następujące unijne formularze:

- E 201** – „Zaświadczenie dotyczące sumowania okresów ubezpieczenia lub okresów zamieszkania”
- E 202** – „Rozpatrzenie wniosku o emeryturę”
- E 203** – „Rozpatrzenie wniosku o rentę rodzinną”
- E 204** – „Rozpatrzenie wniosku o rentę inwalidzką”
- E 205** – „Zaświadczenie dotyczące przebiegu ubezpieczenia w Polsce”
- E 206** – „Zaświadczenie dotyczące okresów zatrudnienia w kopalniach i podobnych przedsiębiorstwach”
- E 207** – „Informacje dotyczące przebiegu ubezpieczenia osoby ubezpieczonej”
- E 210** – „Powiadomienie o decyzji dotyczącej wniosku o emeryturę lub rentę”
- E 211** – „Zestawienie decyzji”
- E 213** – „Szczegółowy raport lekarski”
- E 215** – „Raport urzędowy na temat sytuacji emeryta/ rencisty”

Poza tym są stosowane także formularze:

- E 104** – „Zaświadczenie dotyczące sumowania okresów ubezpieczenia, zatrudnienia lub zamieszkania” (przy ustalaniu właściwego ustawodawstwa)
- E 124** – „Wniosek o zasiłek pogrzebowy”

7. Jeśli zachorujesz lub urodzisz dziecko

Każde państwo UE ma świadczenia z tytułu choroby i macierzyństwa, które uzupełnią twój dochód z pracy, jeśli zachorujesz, urodzisz dziecko lub wychowujesz dziecko niepełnosprawne i nie możesz w tym okresie zarabiać na życie. W Polsce obejmują one m. in. wynagrodzenie na czas choroby, które wypłaca pracodawca, zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne, zasiłek macierzyński, zasiłek opiekuńczy, a dla rolników – zasiłek chorobowy, zasiłek macierzyński.

Twoje prawa

1. Świadczenia pieniężne w razie choroby i macierzyństwa będą wypłacane przez polskich pracodawców oraz ZUS i KRUS także wtedy, gdy przebywałeś lub mieszkasz w innym państwie członkowskim. Świadczenie będzie przekazywane na konto bankowe, którego numer zostanie podany przez ciebie we wniosku o transfer świadczenia lub możesz otrzymywać je pocztą.

2. Jeśli zapadłeś na chorobę zawodową lub miałeś wypadek w pracy, świadczenia z tytułu choroby przysługują nawet wtedy, gdy nie masz wymaganego okresu ubezpieczenia!

3. Dostaniesz świadczenie niezależnie od tego, gdzie mieszkasz, choć niektóre kraje członkowskie uzależniają prawo do świadczeń z tytułu choroby i macierzyństwa od tego, czy mieszkasz na jego terytorium. Choć przyznaje je i wypłaca kraj, w którym jesteś ubezpieczony, to dostaniesz pieniądze także wtedy, gdy mieszkasz na stałe lub przebywałeś w innym państwie niż to, w którym podlegasz ubezpieczeniu.

Możesz podlegać ustawodawstwu tylko jednego państwa – tego, w którym pracujesz, jesteś ubezpieczony i starasz się o świadczenie.

4. Gdy jesteś pracownikiem oddelegowanym przez pracodawcę do pracy za granicą – dostajesz świadczenie z kraju, w którym ma siedzibę firma, która cię oddelegowała.

5. Gdy jesteś pracownikiem przygranicznym – masz prawo do świadczeń od państwa, w którym pracujesz, choć na stałe mieszkasz w innym.

6. Jeżeli mieszkasz i pracujesz w jednym kraju, a oprócz tego pracujesz jeszcze w innym – dostaniesz świadczenie z kraju, w którym mieszkasz i pracujesz.

P R Z Y K Ł A D :

Pan Kowalski mieszka i pracuje w Polsce. Jednocześnie jest zatrudniony na podstawie umowy o pracę na Litwie. Z uwagi na zatrudnienie i zamieszkanie w Polsce, podlega polskiemu ustawodawstwu. Składki na ubezpieczenie społeczne będzie także odprowadzał litewski pracodawca do ZUS. Gdy pan Kowalski zachoruje, będzie miał prawo do zasiłku chorobowego zarówno z tytułu pracy wykonywanej w Polsce jak i na Litwie. Prawo do zasiłku z tytułu pracy wykonywanej w Polsce, ustalili i zasiłek ten wypłaci jego oddział ZUS.

Natomiast prawo do zasiłku z tytułu pracy wykonywanej na Litwie, od której składka na ubezpieczenie jest pobierana w Polsce, ustalili i zasiłek ten wypłaci Oddział ZUS, bo tam opłaca składki na ubezpieczenie chorobowe litewski pracodawca.

7. Jeśli w jakimś państwie za krótko pracowałeś, zsumują ci pracę w innych państwach. Jeśli starasz się o polskie świadczenie – do okresu ubezpieczenia wymaganego do nabycia prawa do zasiłku lub wynagrodzenia chorobowego, zlicza się okresy ubezpieczenia w innych krajach, o ile przerwa w ubezpieczeniu nie przekracza 30 dni. W razie dłuższej przerwy zlicza się je tylko wtedy, gdy przerwa była spowodowana urlopem wychowawczym, urlopem bezpłatnym lub służbą wojskową.

P R Z Y K Ł A D :

Pan Kowalski przez 3 miesiące pracował w Polsce, potem znalazł pracę w Grecji na pół roku, a następnie po dwutygodniowej przerwie rozpoczęł działalność gospodarczą w Polsce. Zgodnie z polskimi przepisami, powinien wypracować sobie 180 dni ubezpieczenia z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, ale nie zdążył, bo zachorował. Oddział ZUS przyznał mu prawo do zasiłku chorobowego, gdyż do wymaganego przepisami polskimi okresu ubezpieczenia doliczył okres ubezpieczenia w Grecji.

U W A G A !

Jeśli mieszkasz i pracujesz np. w Polsce, lecz wyjeżdżasz do innego państwa leczyć się, świadczenia rzeczowe, czyli usługi medyczne, udzielane są w państwie pobytu na rachunek instytucji kraju zatrudnienia i ubezpieczenia.

W przypadku świadczeń pieniężnych obowiązuje inna zasada: Świadczenia pieniężne są wypłacane przez instytucję właściwą (kraju ubezpieczenia) nawet jeżeli ubezpieczony przebywa lub mieszka w innym państwie członkowskim. Jednakże na podstawie porozumienia między instytucją właściwą a instytucją miejsca zamieszkania (lub pobytu), świadczenia te mogą być udzielane przez instytucję miejsca zamieszkania (pobytu) na rachunek instytucji właściwej, zgodnie z ustawodawstwem państwa właściwego.

W Polsce instytucją właściwą są odpowiednie oddziały ZUS lub KRUS.

Twoje obowiązki:

1. Aby mieć prawo do świadczeń, musisz mieć określony okres ubezpieczenia. To okres, w którym pracowałeś, a twój pracodawca albo ty sam odprowadzałeś składki na ubezpieczenie chorobowe lub wypadkowe. W Polsce ubezpieczenie chorobowe jest obowiązkowe dla pracowników, dobrowolne – dla osób prowadzących działalność gospodarczą.

2. W Polsce prawo do zasiłku chorobowego lub wynagrodzenia za czas choroby przysługuje ci wtedy, gdy podlegasz obowiązkowemu ubezpieczeniu chorobowemu – po upływie 30 dni od rozpoczęcia ubezpieczenia. Jeśli pracujesz na własny rachunek – zasiłek chorobowy przysługuje po upływie 180 dni nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego.

3. Jeśli byłeś poza Polską zatrudniony albo prowadziłeś działalność na własny rachunek także za granicą – musisz przedstawić twojemu oddziałowi ZUS zaświadczenie potwierdzające okresy ubezpieczenia, zatrudnienia lub zamieszkania w innym państwie.

4. Jeśli byłeś pracownikiem sezonowym i chcesz doliczenia tego okresu – musisz przedstawić swoją umowę o pracę, poświadczoną przez urząd zatrudnienia państwa członkowskiego, na którego terytorium pracowałeś. Jeśli jesteś pracownikiem sezonowym i starasz się o zasiłek za granicą, musisz przedłożyć umowy o pracę poświadczoną przez urzędy zatrudnienia krajów, gdzie pracowałeś. W odniesieniu do pracy w Polsce – przedkładasz zaświadczenie z wojewódzkiego urzędu pracy. Okresy zatrudnienia zlicza się, nawet jeżeli przerwa w ubezpieczeniu przekracza okres dopuszczalny przez polskie ustawodawstwo (30 dni) i przepisy innych krajów – pod warunkiem jednak, że taki pracownik nie miał przerw w ubezpieczeniu dłuższej niż cztery miesiące. Ale sumuje się tylko pod warunkiem, że wykonywał pracę sezonową w innym państwie członkowskim i w Polsce pracuje także jako pracownik sezonowy.

5. Aby można było dokonać sumowania okresów ubezpieczenia, musisz przedstawić instytucji, która w kraju twego zatrudnienia przyznaje i wypłaca świadczenia, okresy ubezpieczenia z Polski na formularzu E 104. Dlatego jeszcze przed wyjazdem z Polski powinieneś się zwrócić o formularz do swojego oddziału ZUS. Jeśli tego zaniedbasz, urząd kraju unijnego zwróci się do ZUS o przysłanie formularza, ale to potrwa.

Podobne zasady obowiązują, gdy pracowałeś w więcej niż dwóch krajach.

6. Nie możesz pobierać kilku takich samych świadczeń za ten sam okres obowiązkowego ubezpieczenia chorobowego. Jeżeli np. pracujesz w dwóch państwach jednocześnie – świadczenie będzie ci się należało tylko z jednego.

Jeżeli przysługują ci świadczenia macierzyńskie z dwóch lub więcej krajów – otrzymasz świadczenie od tego państwa, w którym urodziłaś dziecko.

Jeśli urodziłaś dziecko np. w Polsce, a pracowałaś w dwóch innych – świadczenie należy ci się na podstawie przepisów obowiązujących w kraju, gdzie pracowałaś ostatnio.

7. Jeśli zachorujesz, musisz w ciągu trzech dni od zachorowania przedstawić odpowiedniej instytucji ubezpieczeniowej zawiadomienie o niezdolności do pracy lub zwolnienie lekarskie, jeśli lekarz, który cię prowadzi, ma uprawnienia do jego wystawienia. Potwierdzi ona, czy rzeczywiście jesteś niezdolny do pracy – zarządzając własne badanie lekarskie. Jeśli się nie podporządkujesz tej procedurze, np. nie dasz się zbadać wyznaczonemu lekarzowi – instytucja ta może ci odmówić wypłaty świadczeń!

Wszelkie formalności związane z załatwianiem świadczeń w razie choroby i macierzyństwa załatwia się na następujących formularzach unijnych:

E 104 – „Zaświadczenie dotyczące sumowania okresów ubezpieczenia, zatrudnienia lub zamieszkania”;

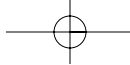
E 105 – „Zaświadczenie dotyczące członków rodziny osoby zatrudnionej lub osoby pracującej na własny rachunek branych pod uwagę przy ustalaniu wysokości świadczeń pieniężnych z tytułu niezdolności do pracy”;

E 115 – „Wniosek o świadczenia pieniężne z tytułu niezdolności do pracy”;

E 116 – „Zaświadczenie lekarskie dotyczące niezdolności do pracy (choroba, macierzyństwo, wypadek przy pracy, choroba zawodowa) ”;

E 117 – „Przyznanie świadczeń pieniężnych w przypadku macierzyństwa i niezdolności do pracy”;

E 118 – „Powiadomienie o nieuznaniu lub zakończeniu niezdolności do pracy”.

8. Jeśli szukasz pracy za granicą albo ją straciłeś

Twoje prawa

1. Według polskiego ustawodawstwa prawo do zasiłku przysługuje ci za każdy dzień kalendarzowy po 7 dniach od dnia zarejestrowania się we właściwym powiatowym urzędzie pracy – jeżeli:

- w okresie 18 miesięcy przed zarejestrowaniem przez co najmniej 365 dni opłacałeś składki na ubezpieczenia społeczne i Fundusz Pracy od co najmniej minimalnego wynagrodzenia za pracę,
- nie ma dla ciebie propozycji odpowiedniej pracy, propozycji szkolenia lub stażu, prac interwencyjnych lub robót publicznych,
- regularnie zgłaszasz się do urzędu pracy, wykazując gotowość do podjęcia pracy.

2. Jeżeli w Polsce masz prawo do zasiłku dla bezrobotnych, należy ci się on także podczas poszukiwania pracy za granicą. Zasiłek podczas poszukiwania pracy jest wypłacany maksymalnie przez trzy miesiące!

Będzie on wypłacany – po przeliczeniu – w walucie kraju, w którym przebywasz. Wypłat dokonują wytypowane banki – ich adresy wskaże ci urząd pracy w kraju, gdzie pobierasz zasiłek.

Po powrocie do kraju możesz nadal pobierać zasiłek, o ile nie wyczerpałeś podczas pobytu za granicą całego okresu wypłaty świadczenia. Okres pobierania zasiłku za granicą także do tego limitu jest wliczany!

3. Jeśli pracowałeś w różnych krajach i wszędzie masz za krótki okres pracy i ubezpieczenia, byś miał prawo do zasiłku, to sumowanie tych okresów pomoże ci w spełnieniu kryteriów.

Oznacza to, że do okresu uprawniającego do zasiłku zalicza się także okresy zatrudnienia lub ubezpieczenia za granicą.

Sumowaniu podlegają wyłącznie okresy ubezpieczenia lub zatrudnie-

nia w ramach stosunku pracy, czyli umowy o pracę. Zasada ta nie dotyczy więc osób pracujących na własny rachunek!

4. Wojewódzkie urzędy pracy będą przekazywały twoje zasiłki na konto instytucji w państwie poszukiwania pracy – wyliczone w Polsce, lecz w walucie kraju, w którym jesteś. Decyzję wydaje marszałek województwa.

Twoje obowiązki

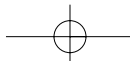
1. Jeśli wybierasz się do kraju, gdzie obowiązują ograniczenia w dostępie do rynku pracy, musisz załatwić zezwolenie na pracę. Ograniczenia nie obowiązują jedynie w Szwecji, Wielkiej Brytanii i Irlandii. W reszcie krajów – dostęp do rynku pracy jest ograniczony od 2 do 7 lat. Niektóre kraje zliberalizowały jednak swoje przepisy w załatwianiu formalności i pozwoleń.

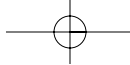
2. Zanim wyjedziesz szukać pracy musisz zgłosić ten zamiar z wyprzedzeniem w wojewódzkim urzędzie pracy i wystąpić o formularze, które są niezbędne do przyznania i wypłaty zasiłku dla bezrobotnych (*seria E 300, opisujemy je na str. 32*).

3. Jeżeli zamierzasz poszukiwać pracy w kilku krajach, musisz w wojewódzkim urzędzie pracy podać możliwie najdokładniej daty przyjazdu do każdego z tych krajów. Wtedy wyda ci formularze oddzielnie dla każdego z tych krajów.

4. Jeśli jesteś bezrobotny, musisz zarejestrować się w urzędzie pracy kraju, do którego przyjechałeś, najpóźniej w ciągu 7 dni od momentu opuszczenia kraju, gdzie ostatnio mieszkałeś i przedłożyć tam formularz E 303.

To oznacza, że jeżeli podróżujesz w poszukiwaniu pracy po kilku krajach unijnych, masz tylko 7 dni na przeniesienie się z jednego kraju do dru-

giego i zarejestrowanie się tam we właściwym urzędzie pracy – bo inaczej zasiłek będzie ci wypłacany dopiero od dnia, gdy się zarejestrujesz! Chyba, że przeszkodzi ci zdarzenie losowe – miałeś wypadek lub na lotnisku był strajk.

5. Musisz wykazać się przed urzędem pracy kraju, do którego wyjechałeś, że aktywnie poszukujesz pracy, a więc np. stawiać się na każde jego wezwanie.

6. Jeśli nie chcesz stracić prawa do zasiłku, a nie możesz znaleźć pracy, lepiej wrócić do Polski przed upływem 3 miesięcy i zgłosić się w twoim powiatowym urzędzie pracy, bo inaczej stracisz prawo do zasiłku!

7. Jeśli wrócisz do Polski, musisz przepracować co najmniej rok, aby nabyć prawo do nowego zasiłku i dopiero wtedy będziesz mógł go otrzymać, gdy znowu wyjedziesz za granicę w poszukiwaniu pracy.

8. Możesz poszukiwać pracy w wybranym kraju nie dłużej niż 3 miesiące!

Przy załatwianiu wszelkich spraw związanych z poszukiwaniem pracy za granicą i wypłatą zasiłków, stosowane są formularze z serii 300. Przypominamy, że najlepiej mieć je ze sobą, gdy wyjeżdżasz szukać pracy lub do pracy.

Formularz E 301 – Zaświadczenie dotyczące okresów zaliczanych podczas przyznawania zasiłku dla bezrobotnych,

Formularz E 302 – Zaświadczenie dotyczące członków rodziny osoby bezrobotnej, którzy muszą być uwzględnieni przy naliczaniu świadczeń.

Jest on wydawany wyłącznie w przypadku tych państw członkowskich, których ustawodawstwo uzależnia wysokość świadczeń z tytułu bezrobocia od liczby członków rodziny, a więc m.in. w Belgii.

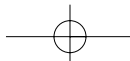
Jeżeli stanowi tak ustawodawstwo państwa, w którym starasz się o zasiłek, musisz uwzględnić członków rodziny także wtedy, gdy zamieszkują oni na terytorium innego państwa unijnego, a więc np. zostali w Polsce. Formularz E 302 jest ważny przez 12 miesięcy od dnia wystawienia.

Formularz E 303 – potrzebny do transferu twojego świadczenia do kraju, w którym szukasz pracy.

Jeśli zrezygnujesz z wyjazdu, musisz niezwłocznie zwrócić formularz do wojewódzkiego urzędu pracy.

U W A G A !

Aktualne adresy i e-maile wojewódzkich urzędów pracy możesz znaleźć na stronie: www.praca.pl

9. Jeśli chcesz otrzymywać świadczenia rodzinne

W Polsce świadczenia dla rodziny finansowane są z budżetu państwa, prawo do nich zależy jest od tego, w jakiej sytuacji losowej i ekonomicznej znalazła się rodzina. Nie zależy zaś, jak np. emerytura i renta od tego, czy osoba uprawniona pracowała i była ubezpieczona.

Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny dla rodziców, dla opiekuna prawnego dziecka, zasiłek dla osoby pełnoletniej, która się uczy i samotnie wychowuje dziecko, zasiłek dla dzieci uczących się lub niepełnosprawnych,

dotądki:

- jednorazowy dodatek z tytułu urodzenia dziecka, dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych,
- świadczenie pielęgnacyjne,
- zasiłek pielęgnacyjny.

Twoje prawa:

1. Dostaniesz świadczenia rodzinne (jeśli oczywiście spełniasz określone warunki do ich przyznania) nawet wówczas, gdy mieszkasz na terytorium innego państwa niż to, które jest zobowiązane do wypłaty świadczeń. Także wtedy, gdy twoja rodzina mieszka w innym państwie, niż to, które przyznało świadczenia. Np. twoje dzieci mieszkają w Polsce, a ty pracujesz we Francji.

2. Świadczenia rodzinne mogą być przesyłane do dowolnego kraju Unii – tam, gdzie mieszkasz. Pracownik albo osoba pracująca na własny rachunek, podlegający przepisom np. francuskim, jest uprawniony do

otrzymywania francuskich świadczeń rodzinnych na rzecz swojej rodziny, która mieszka np. w Polsce, tak jak gdyby mieszkała we Francji. Dotyczy to także bezrobotnego, który np. pracował i stał się bezrobotnym we Francji, otrzymuje świadczenie dla bezrobotnych, a teraz z rodziną mieszka w np. w Polsce.

Świadczenia w takiej sytuacji wypłaca się przelewem bankowym, czekiem lub przekazem pocztowym. Rodzina otrzyma je w walucie kraju, w którym mieszka.

3. Instytucja, która odpowiada za przyznanie świadczenia rodzinnego w kraju, w którym pracujesz, uwzględni wszystkie okresy pracy, ubezpieczenia i pracy na własny rachunek, które uskładałeś sobie w innych krajach członkowskich – jeśli pracowałeś w kilku krajach, także w Polsce.

Polskie przepisy nie uzależniają przyznania świadczeń rodzinnych od okresów ubezpieczenia, więc zasada sumowania okresów nie będzie miała bezpośredniego zastosowania w Polsce. Oznacza to, że Polska nie będzie sumować ci okresów pracy czy ubezpieczenia za granicą, natomiast państwo członkowskie, gdzie ubiegasz się o świadczenie, weźmie pod uwagę – jeśli jest to potrzebne – twoje okresy pracy w Polsce, o ile odprowadzane były składki na ubezpieczenia społeczne.

4. Jeśli jesteś zatrudniony na umowę o pracę u zagranicznego pracodawcy lub prowadzisz za granicą działalność gospodarczą – świadczenie rodzinne zostanie ci przyznane według kryteriów w nim obowiązujących. Nie ma znaczenia, czy twoja rodzina pozostała w kraju rodzinnym, czy mieszka z tobą.

5. Jeśli twój pracodawca oddelegował cię do pracy za granicą – będziesz otrzymywał świadczenia rodzinne z Polski, ponieważ siedziba firmy mieści się w Polsce. Świadczenia rodzinne będzie ci wypłacał twój pracodawca lub gmina. Nie ma znaczenia, czy rodzina pozostała w kraju, czy mieszka z tobą.

6. Jeśli jesteś emerytem lub rencistą, który pracował lub pracuje za granicą i masz dzieci na utrzymaniu – w przeciwieństwie do pracowników, masz prawo tylko do zasiłku rodzinnego oraz – w niektórych krajach unijnych – dodatku do emerytury lub renty na utrzymanie dziecka.

7. Jeśli przysługuje ci emerytura lub renta z kilku państw członkowskich – masz prawo do zasiłków rodzinnych od państwa, w którym mieszkasz.

8. Jeśli w państwie, w którym mieszkają członkowie twojej rodziny, nie przysługuje ci zasiłek rodzinny – do wypłaty zobowiązane jest państwo, w którym byłeś ubezpieczony najdłużej. A jeśli i w tym państwie nie przysługuje – w kolejnym państwie, gdzie najdłużej byłeś ubezpieczony.

P R Z Y K Ł A D :

6 Pan Nowak otrzymuje emeryturę z Francji, Danii i Holandii. Najdłużej pracował we Francji, więc wystąpił o zasiłek rodzinny na utrzymanie dziecka do urzędu francuskiego. Tam uznano jednak, że zasiłek mu nie przysługuje, więc pan Nowak zwrócił się o to świadczenie do urzędu duńskiego. Gdyby i tam zasiłku nie otrzymał – mógłby już tylko starać się o świadczenie w Niemczech.

9. Każde państwo UE ma różną wysokość świadczeń rodzinnych. W sytuacji, gdy masz prawo do świadczeń z dwóch krajów – jedno państwo wypłaca ci całą kwotę, a drugie dopłaca różnicę między wyższą i niższą kwotą świadczenia, tak, byś zawsze dostał świadczenie w najwyższej możliwej wysokości przewidzianej w ustawodawstwie tego państwa!

P R Z Y K Ł A D :

6 Pan Nowak mieszka i pracuje w Polsce. Jego żona i dzieci mieszkają w Danii. Żona nie pracuje. Pan Nowak ma prawo do świadczeń rodzinnych z Polski. Ale pani Nowak ma także prawo do świadczeń duńskich, ponieważ w Danii prawo do tych świadczeń uzależnia się od faktu

zamieszkania. Pamiętajmy, że świadczenia się nie kumulują! Ile dostanie rodzina Nowaków? Załóżmy, że panu Nowakowi należy się 30 euro, a pani Nowak – 100 euro. Otrzymają 30 euro z Polski i dopłatę 70 euro z Danii, tak by kwota zasiłku była najwyższa z możliwych, czyli 100 euro.

10. Jeśli pracujesz w jednym z krajów unijnych, a żona i dzieci mieszkają w innym kraju – jeżeli podejmie tam pracę – pierwszeństwo wypłat ma państwo, w którym mieszkają członkowie rodziny.

P R Z Y K Ł A D :

Pan Kowalski pracuje w Niemczech. W Polsce została niepracująca żona i niepełnosprawne dziecko. Pan Kowalski otrzymuje świadczenia rodzinne z Niemiec w wysokości 80 euro. Ale pani Kowalska znalazła pracę w Polsce. Wtedy pierwszeństwo w wypłacie świadczeń ma Polska, bo jest krajem zamieszkania członków rodziny. Należy jej się 45 euro zasiłku rodzinnego i pielęgnacyjnego na niepełnosprawne dziecko. Pan Kowalski poinformował niemiecki urząd – bo taki ma obowiązek – że żona zaczęła pracować. Ile dostanie rodzina Kowalskich? 45 euro zasiłku z Polski oraz 35 euro z Niemiec – jako wyrównanie różnicy między zasiłkiem wyższym i niższym.

11. Jesteś osobą bezrobotną. Jeśli otrzymujesz świadczenie z tytułu bezrobocia z jednego z krajów unijnych, a żona i dzieci mieszkają w innym kraju i nie pracują – masz prawo do świadczeń rodzinnych wypłacanych przez państwo, które wypłaca już świadczenia z tytułu bezrobocia.

12. Gdy świadczenia rodzinne należą się tym samym członkom rodziny w tym samym czasie od dwóch państw członkowskich, lecz nie mieszkają oni w żadnym z tych państw – świadczenia rodzinne przyznaje i wypłaca państwo, w którym przewidziana jest wyższa kwota świadczenia. W takim wypadku odpowiedni urząd drugiego państwa członkowskiego zwraca połowę wypłaconej przez pierwsze państwo kwoty, nie więcej jednak niż do wysokości kwoty świadczeń przyznawanych w tym państwie.

P R Z Y K Ł A D :

Pan Kowalski pracuje w Niemczech i podlega ustawodawstwu tego państwa, jego żona pracuje w Polsce, a ich dzieci mieszkają we Francji. Panu Kowalskiemu należą się z Niemiec świadczenia rodzinne w wysokości 120 euro, żonie świadczenia z Polski w wysokości 50 euro. Rodzina Kowalskich nie może otrzymywać dwóch świadczeń, lecz dostanie świadczenie rodzinne z Niemiec w wysokości 120 euro, jako najwyższe możliwe. ZUS teoretycznie musiałaby zwracać niemieckiemu urzędowi połowę tej kwoty, czyli 60 euro, ale ponieważ świadczenie polskie nie jest wyższe niż 50 euro – będzie zwracać 50 euro.

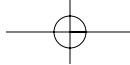
Jeżeli to Polska będzie krajem, w którym wysokość świadczeń będzie wyższa, gmina lub ROPS będzie wypłacać całą kwotę należnych świadczeń i wystąpi do zagranicznej instytucji właściwej o zwrot połowy kwoty świadczeń.

Twoje obowiązki:

1. Jeśli jesteś studentem i chcesz mieć świadczenie, bo wychowujesz dziecko, ale masz za krótki staż ubezpieczeniowy – można ci zliczyć wszystkie okresy pracy i ubezpieczenia w innych krajach unijnych, ale tylko pod warunkiem, że przystąpisz w Polsce do dobrowolnego ubezpieczenia emerytalno-rentowego.

2. Aby uzyskać świadczenie rodzinne w państwie, gdzie pracujesz, musisz złożyć wniosek do odpowiedniej instytucji lub na ręce twojego pracodawcy.

3. Gdy mieszkasz w innym państwie niż państwo, które wypłaca ci świadczenia, możesz złożyć wniosek także w miejscu stałego zamieszkania, a odpowiednia instytucja przekaze go instytucji właściwego państwa. Musisz jednak przedstawić potwierdzenie tych okresów na formularzu E 405. Zaświadczenie wystawi instytucja kraju, w którym byłeś poprzednio ubezpieczony, np. Polska. Jeżeli pracowałeś przed wyjazdem

w Polsce – zrobi to ZUS, także wtedy gdy jesteś pracownikiem lub pracujesz na własny rachunek oraz KRUS – jeśli byłeś rolnikiem.

4. Jeśli jesteś emerytem lub rencistą i masz na utrzymaniu dzieci, musisz złożyć wniosek do marszałka województwa. Ta sama zasada odnosi się do sierot.

5. Gdy masz prawo do dwóch różnych świadczeń rodzinnych i wtedy, gdy prawo do takich świadczeń mają dwie różne osoby – a więc rodzice na to samo dziecko, ty i twoja rodzina możecie otrzymywać tylko jedno wybrane świadczenie.

Przy załatwianiu wszystkich spraw związanych ze świadczeniami rodzinnymi, stosuje się następujące formularze:

E 401 – Zaświadczenie, dotyczące członków rodziny, stosowane dla potrzeb przyznania na nich świadczeń rodzinnych przez państwo członkowskie UE, wtedy gdy mieszkają oni w innym kraju członkowskim.

Powinien być składany i aktualizowany raz w roku.

E 402 – Zaświadczenie potwierdzające naukę ucznia czy studenta po to, by przyznać świadczenia rodzinne.

E 403 – Zaświadczenie o przyuczaniu do zawodu po to, by przyznać świadczenia rodzinne.

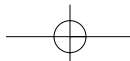
E 404 – Zaświadczenie lekarskie dla potrzeb przyznania świadczeń rodzinnych.

E 405 – Zaświadczenie dotyczące sumowania okresów ubezpieczenia, zatrudnienia lub pracy na własny rachunek.

E 406 – tylko w przypadku ustawodawstwa francuskiego, dotyczące postnatalnych badań medycznych. Aby uzyskać uprawnienia do francuskich świadczeń rodzinnych dziecko musi przejść postnatalne badania medyczne – w 9 lub 10 miesiącu życia dziecka a dalej w 24 lub 25 miesiącu życia.

E 407 – rodzaj zaświadczenia lekarskiego po to, by przyznać specjalny zasiłek rodzinny lub zwiększone zasiłki rodzinne dla dzieci niepełnosprawnych. Jest wydawane tylko na potrzeby instytucji francuskiej.

E 411 – prośba o informacje dotyczące uprawnienia do świadczeń rodzinnych w państwach członkowskich, w których mieszkają członkowie rodziny.

10. Gdy musisz się leczyć

Przepisy wspólnotowe dotyczące korzystania z opieki medycznej, gdy zachorujesz lub będziesz miał wypadek – są podobne do reguł korzystania z innych świadczeń zabezpieczenia społecznego. Opieka medyczna za granicą przysługuje pracownikom (także przygranicznym, sezonowym i oddelegowanym) i osobom pracującym na własny rachunek, emerytom i rencistom oraz ich rodzinom, studentom i ich rodzinom, bezrobotnym i ich rodzinom – wszystkim płacącym składki do Narodowego Funduszu Zdrowia.

Twoje prawa:

1. Możesz korzystać z opieki zdrowotnej w każdym kraju członkowskim. Nie każdy jednak ma prawo do takiego samego zakresu świadczeń medycznych. I tak:

Jeśli jesteś pracownikiem lub pracujesz na własny rachunek – ty i twoja rodzina macie prawo do pełnego zakresu świadczeń zarówno w kraju, gdzie mieszkasz na stałe, jak i tam gdzie pracujesz. Tak samo, gdy jesteś pracownikiem sezonowym.

Jeśli jesteś pracownikiem przygranicznym – należy ci się pełen zakres świadczeń w kraju pracy i zamieszkania. Twojej rodzinie – pełen zakres należy się tylko w kraju zamieszkania, a w kraju, gdzie pracujesz – mają prawo tylko do świadczeń tzw. niezbędnie koniecznych – czyli w razie wypadku i nagłego zachorowania, np. grypy czy zaziębienia.

Jeśli jesteś marynarzem lub lotnikiem, czyli tzw. pracownikiem transportu międzynarodowego – podlegasz ubezpieczeniu w kraju bandery lub linii lotniczych. Masz prawo do pełnego zakresu świadczeń.

Jeśli jesteś pracownikiem samochodowego transportu międzynarodowego – podlegasz ubezpieczeniu tego kraju, gdzie ma siedzibę twój pracodawca. I ty, i twoja rodzina, macie prawo do pełnego zakresu świadczeń.

Jeśli jesteś pracownikiem oddelegowanym – podlegasz ubezpieczeniu kraju, w którym mieszkasz na stałe.

Jeśli jesteś emerytem lub rencistą:

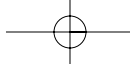
- mieszkasz w innym państwie niż to, z którego otrzymujesz emeryturę – świadczenia zdrowotne należą się z kraju wypłacającego emeryturę lub rentę,
- otrzymujesz emeryturę lub rentę z kilku krajów – to świadczenia zdrowotne dostajesz z kraju zamieszkania,
- otrzymujesz emeryturę lub rentę z kilku krajów, lecz w żadnym z nich nie mieszkasz – podlegasz przepisom kraju, gdzie najdłużej podlegałeś ubezpieczeniu emerytalnemu.

Wszędzie należy ci się i członkom twojej rodziny (jeśli z tobą mieszkają) – pełen zakres świadczeń.

- jeśli dopiero ubiegasz się o emeryturę lub rentę – uzyskujesz świadczenia zdrowotne z kraju zamieszkania.

Jeśli jesteś studentem – podlegasz polskiemu ubezpieczeniu zdrowotnemu. Masz prawo do pełnego zakresu świadczeń.

Jeśli wyjechałeś turystycznie – podlegasz polskiemu ubezpieczeniu, masz prawo tylko do niezbędnych świadczeń w razie wypadku lub zachorowania.

Jeśli wyjedziesz za granicę na okres porodu – nie masz prawa do świadczeń. Chyba, że urodzisz nagle – masz prawo do świadczeń koniecznych.

Twoje obowiązki:

1. Żeby mieć prawo do świadczeń zdrowotnych – musisz być ubezpieczony w Polsce lub innym kraju unijnym.

2. Jeśli jesteś bezrobotnym, szukającym pracy w kraju członkowskim – tobie i rodzinie należą się świadczenia z kraju, gdzie szukasz pracy. Musisz:

- podlegać ubezpieczeniu zdrowotnemu,
- być zarejestrowany w powiatowym urzędzie pracy przez co najmniej 4 tygodnie,
- pobierać zasiłek dla bezrobotnych.

Prawo do opieki zdrowotnej masz z tytułu bezrobocia tylko jeśli szukasz pracy, przysługuje ci tylko przez 3 miesiące, a więc na czas szukania zatrudnienia.

Aby móc skorzystać z opieki, przed wyjazdem powinieneś się zaopatrzyć w formularze, związane z udzielaniem pomocy medycznej w UE, w zależności od twego statusu i sytuacji życiowej:

E 101 – Zaświadczenie dotyczące ustawodawstwa właściwego.

E 102 – Przedłużenie okresu oddelegowania lub prowadzenia działalności gospodarczej.

E 103 – Korzystanie z prawa wyboru.

E 104 – Zaświadczenie dotyczące sumowania okresów ubezpieczenia, zatrudnienia lub zamieszkania.

E 106 – Uprawnienie do świadczeń rzeczowych z ubezpieczenia chorobowego i macierzyńskiego.

E 109 – Rejestracja członków rodziny.

E 110 – dotyczy osób zatrudnionych w transporcie międzynarodowym.

E 111 – Uprawnienie do świadczeń rzeczowych podczas pobytu w państwie członkowskim.

E 112 – Prawo do świadczeń z ubezpieczenia chorobowego lub macierzyńskiego.

E 119 – Prawo bezrobotnego i jego rodziny do świadczeń chorobowych i macierzyńskich.

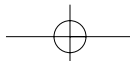
E 120 – Prawo do świadczeń rzeczowych dla ubiegających się o emeryturę lub rentę.

E 121 – Rejestracja emeryta lub rencisty.

E 122 – Udzielanie świadczeń członkom rodziny emeryta.

E 123 – Uprawnienie do świadczeń rzeczowych w ramach ubezpieczenia wypadkowego i chorobowego.

E 128 – Uprawnienie do świadczeń rzeczowych podczas pobytu w kraju członkowskim.

11. Nie obawiaj się formalności!

Choć procedury mogą ci się wydać skomplikowane, prawo wspólnotowe stara ci się pomóc wprowadzając wiele ułatwień.

1. Nawet jeżeli starasz się o zagraniczne świadczenie a mieszkasz w Polsce, nie musisz składać wniosku w zagranicznej instytucji – wystarczy, że złożysz wniosek w swoim oddziale ZUS lub KRUS, nawet jeśli nie byłeś ubezpieczony w Polsce – a one prześlą go do właściwej instytucji zagranicznej. Ważna jest data złożenia wniosku w polskiej instytucji!

2. Boisz się, że nie dopełnisz formalności lub źle wypełnisz potrzebny formularz, bo nie znasz języka kraju, w którym przebywasz. Nie bój się! Aby niezajomość języka nie utrudniła uzyskania świadczenia, w zagranicznym urzędzie zatrudnienia czy instytucji ubezpieczeniowej, są formularze we wszystkich językach krajów członkowskich UE. Treść każdego formularza, np. dotyczącego renty rodzinnej, jest taka sama we wszystkich językach, możesz więc porównać formularz zagraniczny z wzorem po polsku.

3. Nie musisz wypełniać żadnych dokumentów w obcym języku – instytucje zagraniczne mają obowiązek przetłumaczyć je na język własnego kraju. Nie mogą one być odrzucone tylko dlatego, że nie zostały wypełnione w języku urzędowym kraju, w którym starasz się o świadczenie lub pracujesz. Oczywiście, może to czasem przedłużyć załatwianie spraw, ale pozwala uniknąć nieścisłości.

4. Jeśli dostajesz z zagranicznej instytucji ubezpieczeniowej ważną decyzję – na twoje życzenie może ona być po polsku.

5. Zawsze możesz zwrócić się o pomoc i informację zanim wyjedziesz – do odpowiedniej polskiej instytucji (*adresy i telefony są na str. 49*).

12. Chcesz się odwołać lub zwrócić do sądu

Gdy polska lub zagraniczna instytucja odrzuci twój wniosek o emeryturę lub rentę, źle wyliczy ci świadczenie, nie wypłaci świadczenia we właściwym czasie, odmówi pomocy medycznej – możesz od tej decyzji się odwołać lub ją zaskarżyć.

1. Zawsze domagaj się odpowiedzi na piśmie, a nie ustnie lub telefonicznie. Inaczej nie będziesz mógł wnieść sprawy do sądu.

2. Procedury odwoławcze są różne w poszczególnych krajach. Podstawowa zasada jest taka, że musisz wyczerpać wszystkie możliwości odwołania się w odpowiednich instytucjach krajowych. I tak np. jeżeli nie zgadzasz się z decyzją ZUS, który nie chce ci przyznać prawa do emerytury lub twoim zdaniem źle wyliczył ci świadczenie – odwołujesz się od tej decyzji do ZUS. Jeśli nie uzna twego odwołania – wnosisz skargę do sądu pracy. Jeśli wojewódzki urząd pracy nie uznał twego prawa do zasiłku, a twoim zdaniem świadczenie ci się należy – odwołujesz się do marszałka województwa, a jeśli i to się nie powiedzie – do sądu pracy. Dopiero po wyczerpaniu wszystkich sposobów dochodzenia swoich praw w kraju możesz zwrócić się do instytucji unijnych.

3. Dobrze jest skontaktować się z radcą prawnym, których zatrudniają związki zawodowe.

Gwarantem twoich praw w UE jest Europejski Trybunał Sprawiedliwości. Od czasu przyjęcia wspólnotowych przepisów dotyczących koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, wydał on już kilkaset orzeczeń dotyczących interpretacji poszczególnych przepisów – większość na korzyść obywateli Unii.

Trzeba jednak wiedzieć, że:

Trybunał Sprawiedliwości nie rozpatruje indywidualnych skarg – interpretuje on przepisy w świetle konkretnej sprawy.

Jednak sąd krajowy, który zajmuje się twoją sprawą, może wystosować do Trybunału zapytanie, jak powinno się interpretować dany przepis. Wyjaśnienie Trybunału będzie dla sądu wiążące.

13. Spis potrzebnych instytucji**Właściwa władza**

Minister Polityki Społecznej – w zakresie koordynacji systemu zabezpieczenia społecznego (z wyłączeniem rzeczowych świadczeń medycznych)

ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa
Tel. (022) 661 10 00 (centrala)
<http://www.mps.gov.pl>

Departament Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego

ul. Gałczyńskiego 4
00-362 Warszawa
Tel. (022) 826 12 61
Tel./Fax. (022) 826 59 01

Minister Zdrowia – dla rzeczowych świadczeń medycznych

ul. Miodowa 15
00-923 Warszawa
Tel. (0 22) 634 96 00 (centrala)
<http://www.mz.gov.pl>

Instytucja łącznikowa

dla spraw związanych z pracą i świadczeniami dla osób bezrobotnych

Ministerstwo Gospodarki i Pracy

Departament Rynku Pracy,
Zespół Prawa i Legislacji
ul. Tamka 1
00-349 Warszawa
Tel. (0 22) 693 50 00 (centrala)
<http://www.mgip.gov.pl>

dla rzeczowych świadczeń medycznych

Narodowy Fundusz Zdrowia

ul. Grójecka 186
02-390 Warszawa
Tel. (022) 572 60 00
Fax. (022) 572 63 33

dla świadczeń w razie choroby lub macierzyństwa

Centrala Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Departament Świadczeń Krótkoterminowych
ul. Czerniakowska 16
00-701 Warszawa
Tel. (022) 840 09 22
623 44 02
Fax. (022) 840 07 12

dla świadczeń rodzinnych

Ministerstwo Polityki Społecznej

Departament Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego
ul. Gałczyńskiego 4
00-362 Warszawa
Tel. (0-22) 826 12 61
Tel./Fax. (022) 826 59 01

dla emerytur i rent

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

ul. Czerniakowska 16
00-701 Warszawa
Tel. (022) 623 30 00
Fax. (022) 840 26 32
<http://www.zus.pl>

Biuro Rent Zagranicznych

00-082 Warszawa
ul. Senatorska 10
Tel. (022) 826 05 53
Fax. (022) 827 40 09
e-mail:brz@zus.pl

Centrala Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

ul. Aleje Niepodległości 190
00-608 Warszawa
Tel. (022) 825 83 84
Fax. (022) 825 95 97
www.krus.gov.pl

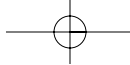
Zakład Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji – w zakresie świadczeń pieniężnych z zaopatrzenia emerytalnego dla sędziów i prokuratorów, żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy

ul. Pawińskiego 17/21
02-106 Warszawa
Tel. (022) 602 81 36,
602 81 92
Fax. (022) 825 49 79

Instytucja właściwa

dla kwestii związanych z pracą i świadczeniami dla osób bezrobotnych

wojewódzkie urzędy pracy właściwe ze względu na miejsce zamieszkania lub czasowego pobytu, które są jednostką organizacyjną samorządu województwa
adresy na stronie – www.praca.gov.pl

dla świadczeń rzeczowych związanych z ochroną zdrowia

Oddziały Narodowego Funduszu Zdrowia
www.nfz.gov.pl

dla osób mających polskie emerytury i renty inwalidzkie, ale stale zamieszkujących w innych krajach UE

Mazowiecki Oddział NFZ

ul. Prosta 69
 00-838 Warszawa
 Tel. (022) 444 15 01, 444 15 02

dla świadczeń w razie choroby lub macierzyństwa

pracodawcy zobowiązani do wypłacania swoim pracownikom świadczeń w razie choroby i macierzyństwa

oddziały ZUS – w odniesieniu do osób pracujących na własny rachunek, oraz pracowników tak zwanych „małych” przedsiębiorstw, czyli zatrudniających do 20 pracowników

oddziały KRUS – w odniesieniu do rolników

dla świadczeń rodzinnych

województwo dolnośląskie

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
 ul. Klimasa 46
 50-515 Wrocław
 Tel. (071) 334 56 46

województwo kujawsko-pomorskie

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
 ul. Słowackiego 114
 87-100 Toruń
 Tel. (056) 657 14 60

województwo lubelskie

Wydział Polityki Społecznej
 ul. Lubomejska 1-3
 20-072 Lublin
 Tel. (081) 742 45 54

województwo lubuskie

Departament Spraw Społecznych
 Urzędu Marszałkowskiego
 ul. Podgórna 7
 65-057 Zielona Góra
 Tel. (068) 325 50 69

województwo łódzkie

Regionalne Centrum Polityki Społecznej
 ul. Solna 14
 91-423 Łódź
 Tel. (042) 663 34 60

województwo małopolskie

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
 ul. Radziwiłłowska 1
 31-156 Kraków
 Tel. (012) 426 90 00

województwo mazowieckie

Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej
 ul. Nowogrodzka 62 a
 02-002 Warszawa
 Tel. (022) 622 42 32

województwo opolskie

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
 ul. Głogowska 25 c
 45-315 Opole
 Tel. (077) 441 66 52

województwo podkarpackie

Departament Ochrony Zdrowia i Ubezpieczenia Społecznego
 ul. Grunwaldzka 15
 35-958 Rzeszów
 Tel. (017) 850 17 60

województwo podlaskie

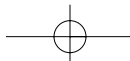
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej województwa podlaskiego
 ul. Kard. Stefana Wyszyńskiego 1
 15-888 Białystok
 Tel. (085) 749 75 90

województwo pomorskie

Departament Edukacji i Spraw Społecznych
 ul. Okopowa 21/27
 80-810 Gdańsk
 Tel. (058) 326 15 61

województwo śląskie

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego
 ul. Powstańców 41 a
 40-024 Katowice
 Tel. (032) 209 05 55

województwo świętokrzyskie

Departament Zdrowia i Polityki Społecznej
Regionalny Ośrodek Polityki społecznej
al. IX Wieków Kielc 3
25-516 Kielce
Tel. (041) 362 56 07

województwo**warmińsko-mazurskie**

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
ul. Emilii Plater 1
10-562 Olsztyn
Tel. (089) 521 26 96

dla emerytur i rent

Wszystkie oddziały ZUS, a także oddziały wytypowane:

Oddział ZUS w Łodzi – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych – dla osób mających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych: w Hiszpanii, w Portugalii, we Włoszech, w Grecji, na Cyprze lub na Malcie, oraz łączone okresy ubezpieczenia polskie i zagraniczne, w tym ostatnio przebyte: w Hiszpanii, w Portugalii, we Włoszech, w Grecji, na Cyprze lub na Malcie – niezależnie od państwa zamieszkania tych osób,

ul. Zamenhofska 2
90-431 Łódź
Tel. (042) 638 24 48,
638 29 31
Fax. (042) 638 24 59

województwo wielkopolskie

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
ul. Piekary 14/15
61-713 Poznań
Tel. (061) 856 73 00

Województwo**zachodniopomorskie**

Wydział Polityki Społecznej
Departament Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego
ul. Starzyńskiego 2
70-506 Szczecin
Tel. (091) 485 45 89

Oddział ZUS w Nowym Sączu I Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych – dla osób posiadających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w Czechach lub na Słowacji lub łączone polskie i zagraniczne, w tym ostatnio przebyte w Czechach lub na Słowacji – niezależnie od państwa ich zamieszkania,

Oddział ZUS w Nowym Sączu

Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych I
ul. Węgierska 11
33-300 Nowy Sącz
Tel. (018) 443 78 48 w. 33 04
443 78 48 w. 33 08
443 78 48 w. 33 21
Fax. (018) 443 54 46 w. 32 00

Oddział ZUS w Nowym Sączu II Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych z siedzibą w Inspektoracie w Tarnowie – dla osób posiadających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych: w Austrii, w Lichtensteinie, w Słowenii, na Węgrzech, w Szwajcarii lub łączone, w tym ostatnio przebyte: w Austrii, w Lichtensteinie, w Słowenii, na Węgrzech, w Szwajcarii – niezależnie od państwa zamieszkania tych osób,

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Oddział w Nowym Sączu, II Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych z siedzibą w Inspektoracie w Tarnowie
ul. Kościuszki 32
33-100 Tarnów
Tel. (014) 621 43 71 w. 306, 621 43 71 w. 362,
621 43 71 w. 458, 621 43 71 w. 459
Fax. (014) 627 81 12 w. 464

Oddział ZUS w Opolu – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych – dla osób posiadających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w Niemczech lub łączone, w tym ostatnio przebyte w Niemczech,

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Oddział w Opolu
Wydział Realizacji
Umów Międzynarodowych
ul. Wrocławska 24
45-701 Opole
Tel. (077) 451 15 40,
451 17 58

Oddział ZUS w Szczecinie – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych – dla osób posiadających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych: w Danii, w Finlandii, w Szwecji, w Norwegii, w Islandii, na Litwie, na Łotwie lub w Estonii lub łączone, w tym ostatnio przebyte: w Danii, w Finlandii, w Szwecji, w Norwegii, w Islandii, na Litwie, na Łotwie lub w Estonii,

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Oddział w Szczecinie
Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych
ul. Matejki 22
70-530 Szczecin
Tel. (091) 459 65 24,
459 65 35,
459 69 28
Fax. (091) 812 10 87

I Oddział ZUS w Warszawie – Centralne Biuro Obsługi Umów Międzynarodowych – dla osób posiadających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych: w Belgii, we Francji, w Holandii, w Luksemburgu, w Irlandii lub w Wielkiej Brytanii lub łączone, w tym ostatnio przebyte: w Belgii, we Francji, w Holandii, w Luksemburgu, w Irlandii lub w Wielkiej Brytanii,

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

I Oddział w Warszawie
Centralne Biuro Obsługi
Umów Międzynarodowych
ul. Senatorska 10
00-082 Warszawa
Tel. (022) 538 29 13, 538 29 04, 827 36 46
Fax. (022) 827 53 71, 538 29 67

dla rolników:

Wszystkie oddziały KRUS, a także wytypowane oddziały:

Oddział Regionalny KRUS w Warszawie – polskie okresy ubezpieczenia osób zamieszkałych w Austrii, w Danii, w Finlandii, w Szwecji, w Norwegii i w Islandii lub łączone, w tym ostatnio przebyte w Austrii, w Danii, w Finlandii, w Szwecji, w Norwegii i w Islandii,

ul. Mińska 25
03-808 Warszawa
Tel. (022) 810 29 69, 810 30 06 do 09
Fax. (022) 810 46 88
e-mail: warszawa@krus.gov.pl

Oddział Regionalny KRUS w Tomaszowie Mazowieckim – wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w Hiszpanii, w Portugalii, we Włoszech lub łączone, w tym ostatnio przebyte w Hiszpanii, w Portugalii, we Włoszech,

ul. Grota Roweckiego 38/40
97-200 Tomaszów Mazowiecki
Tel. (044) 724 28 04, 724 25 02
Fax (044) 724 63 17
e-mail: tomaszowmazowiecki@krus.gov.pl

Oddział Regionalny KRUS w Częstochowie – polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych we Francji, w Belgii, w Luksemburgu, w Holandii, w Lichtensteinie, w Szwajcarii lub łączone, w tym ostatnio przebyte we Francji, w Belgii, w Luksemburgu, w Holandii, w Lichtensteinie, w Szwajcarii,

ul. J.Korczaka 5
42-200 Częstochowa
Tel. (034) 366 97 70, 365 45 89, 365 56 74
Fax. (034) 365 48 41
e-mail: czestochowa@krus.gov.pl

Oddział Regionalny KRUS w Nowym Sączu – polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w Czechach, w Estonii, na Łotwie, na Węgrzech, w Słowenii, na Słowacji, na Litwie i łączone okresy ubezpieczenia polskie i zagraniczne, w tym ostatnio przebyte w Czechach, w Estonii, na Łotwie, na Węgrzech, w Słowenii, na Słowacji, na Litwie,

ul. Młyńska 8
33-300 Nowy Sącz
Tel. (018) 440 73 03 do 07
Fax. (018) 440 72 98
e-mail: nowysacz@krus.gov.pl

Oddział Regionalny KRUS w Poznaniu – polskie okresy, zamieszkałych w Wielkiej Brytanii, w Irlandii, w Grecji, na Malcie, na Cyprze lub łączone, w tym ostatnio przebyte w Wielkiej Brytanii, w Irlandii, w Grecji, na Malcie, na Cyprze,

ul. Św. Marcina 46/50
60-959 Poznań
Tel. (061) 852 50 13, 852 50 09
Fax. (061) 853 09 21
e-mail: poznan@krus.gov.pl

Oddział Regionalny KRUS w Ostrowie Wielkopolskim – polskie okresy zamieszkałych w Niemczech lub łączone, w tym ostatnio przebyte w Niemczech.

ul. Krotoszyńska 41
63-400 Ostrów Wielkopolski
Tel. (062) 736 70 72 do 73, 736 70 75
Fax (062) 736 54 30
e-mail: ostrow@krus.gov.pl

Wojskowe Biuro Emerytalne w Warszawie dla żołnierzy zawodowych

ul. Złota 5
00-909 Warszawa
Tel. (022) 687 93 59

Zakład Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie

ul. Pawińskiego 17/21
02-106 Warszawa
Tel. (022) 825 80 41
Fax. (022) 825 39 15

Biuro Emerytalne Służby Więziennej w Warszawie dla funkcjonariuszy Służby Więziennej:

ul. Rakowiecka 37 a
02-521 Warszawa
Tel./Fax. (022) 640 86 01, 640 86 02

Wydział IV do Spraw Sędziów i Prokuratorów w Stanie Spoczynku Departamentu Kadr Ministerstwa Sprawiedliwości w Warszawie

Ministerstwo Sprawiedliwości
Departament Kadr
Wydział ds. Sędziów i Prokuratorów w Stanie Spoczynku
Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa
Tel. (022) 521 25 35, 521 28 03
Fax. (022) 521 25 35

I N F O R M A C J A

tel.: (0 22) 661 17 78

informer telefoniczny w języku polskim o instytucjach,
w których możesz spytać o koordynację systemów
zabezpieczenia społecznego w UE
(Linia czynna od 10 lipca 2005 r.)

tel.: (0 22) 661 17 79

informer telefoniczny w języku angielskim o instytucjach,
w których możesz spytać o koordynację systemów
zabezpieczenia społecznego w UE
(Linia czynna od 10 lipca 2005 r.)

http://www.mps.gov.pl/_koordynacja.php

serwer Ministerstwa Polityki
Społecznej na temat koordynacji systemów
zabezpieczenia społecznego w UE

ISBN 83-60259-09-7